

Idäntalouksien katsauksia

Review of Economies in Transition

1995 • No. 3

7.6.1995

Julkaistu uudelleen 2002

Jouko Rautava

Suomen idänkauppa 1985-94

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos, BOFIT

ISSN 1235-7405
Uudelleenjulkaistu pdf-muodossa 2002

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos (BOFIT)

PL 160
00101 Helsinki
Puh: (09) 183 2268
Faksi: (09) 183 2294
bofit@bof.fi
www.bof.fi/bofit

Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Suomen idänkauppa 1985-94¹

Kymmenen vuoden ajanjakso 1985-94 voidaan idänkaupan näkökulmasta jakaa kahteen selkeästi toisistaan erottuvaan kauteen. Ensimmäinen kausi pitää sisällään presidentti Gorbatschovin valtaantulon vuonna 1985 ja sen myötä alkaneen perestroika-prosessin, joka päättyi joulukuussa 1991 Neuvostoliiton hajoamiseen. Tälle aikakaudelle oli tyypillistä kaupan jatkuva lasku, joka huipentui vuonna 1991 Suomen viennin puoliintumiseen verrattuna edellisvuoteen. Jo perestroikan aikakaudella Neuvostoliiton-kaupassa tapahtui kuitenkin selviä muutoksia verrattuna aikaisempaan. Esimerkkinä muutoksista olivat yhteisyritysten toiminnan ja Suomen idänviennin luototuksen aloittaminen 1980-luvun lopulla. Aikakauden suurin muutos oli kuitenkin bilateraalisen kauppajärjestelmän ja siihen liittyneen clearingmaksujärjestelmän lakkauttaminen vuoden 1990 lopussa, minkä myötä katosi myös viimeinen huomattava säännöstelyn alainen sektori Suomen ulkomaankaupasta.

Toiselle kaudelle eli vuoden 1992 jälkeiselle ajalle puolestaan on luonteenomaista ollut kaupan nopea kasvu sekä sen rakenteessa tapahtuneet muutokset. Tässä artikkelissa tarkastellaan tullihallituksen tuottamien ulkomaankauppatilastojen valossa Suomen idänkaupassa viime vuosina tapahtuneita muutoksia.

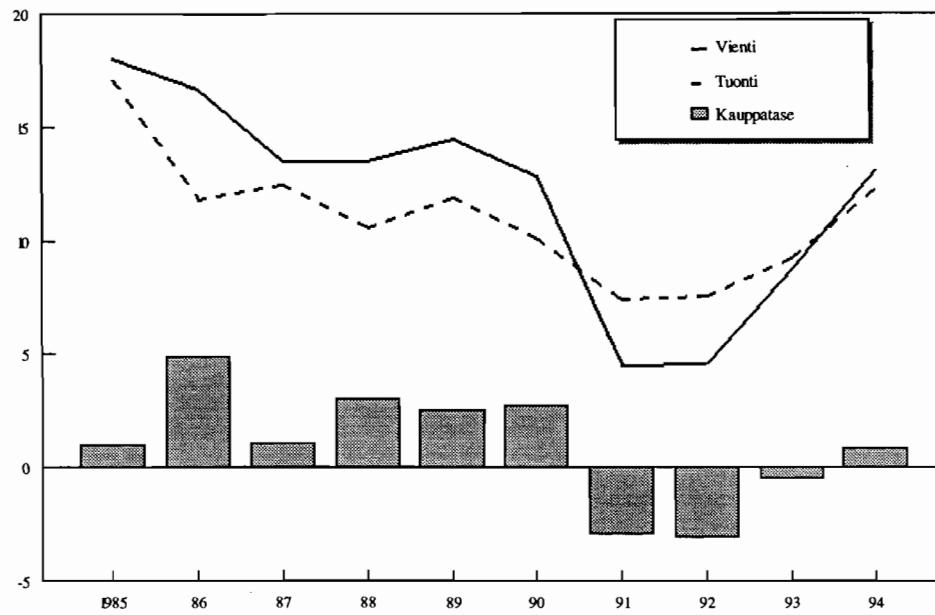
Idänkaupan osuus Suomen ulkomaankaupassa kasvaa nopeasti

Suomen ja Neuvostoliiton kaupan arvoon ja määrään vaikuttivat keskeisellä tavalla energian (raakaöljyn) hinnassa ja sen laskutusvaluutassa (dollari) tapahtuneet muutokset. Edellisen vuosikymmenen puolivälin jälkeen tapahtunut raakaöljyn hinnan romahtaminen ja dollarin arvon heikkeneminen vähensivät Suomen energiavaltaisen tuonnin arvoa Neuvostoliitosta, mikä heijastui luonnollisesti Neuvostoliiton ostovoimaan ja sitä kautta Suomen vientiin (kuvio 1). Oman lisänsä 1980-luvun loppupuolen idänkauppaan toivat myös Suomen omaan talouskehitykseen liittyneet kilpailukyvyyn ja markan ulkoisen arvon muutokset.

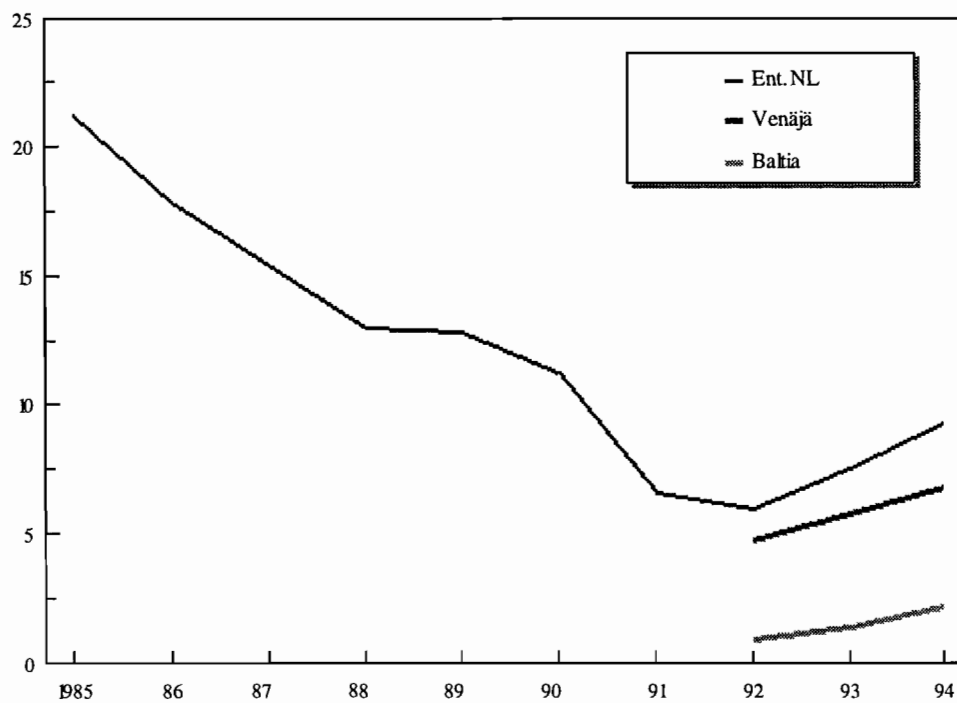
Kaupan tasapainottaminen aikaisempaa huomattavasti alemmalle tasolle osoittautui kuitenkin hyvin vaikeaksi ja erilaisten rahoitusjärjestelyjen (clearingtilin kautta tapahtunut luototus, öljyn välityskaupat, normaali vientiluototus) merkitys viennin ylläpitämisessä oli huomattava. Vuosina 1988-91 Suomen myöntämän vientiluototuksen määrä kasvoi noin 6 miljardiin markkaan, mikä Suomen potentiaaliin nähden on suhteellisen paljon. Vanha velkataakka yhdessä Neuvostoliiton ja sittemmin Venäjän maksukyvyttömyyden myötä ovat osaltaan vaikeuttaneet Venäjän-kauppaan liittyvien hankkeiden rahoitusta.

¹ Tässä kirjoituksessa idänkaupalla tarkoitetaan kauppaa entisen Neuvostoliiton alueen eli Venäjän, muiden IVY-maiden ja Baltian maiden kanssa.

Kuvio 1. Suomen idänkauppa 1985-94, mrd. mk

Kuvio 2. Idänkaupan osuus Suomen ulkomaankaupassa, %

Idänkaupan potentiaalia kuvaa kuitenkin se, että erittäin epävakaa ja riskialttiista toimintaympäristöstä ja tiukasta rahoitustilanteesta huolimatta Suomen vienti lähti erittäin voimakkaaseen kasvuun vuonna 1993.² Mielenkiintoista on myös havaita, että viennin tuontia voimakkaamman kasvun seurauksena idänkauppamme on jälleen ylijäämäistä vuosien 1991-92 alijäämäisen kauden jälkeen. Itäviennin ja -tuonnin muuta ulkomaankauppaa nopeamman kasvun seurauksena idänkaupan osuus Suomen ulkomaankaupassa on nopeasti palautumassa vuoden 1991 romahdusta edeltäneelle tasolle (kuvio 2).

Neuvostoliiton hajoaminen vauhditti kaupan rakennemuutosta

Bilateraalikaupan loppuminen ja ennen kaikkea neuvostojärjestelmän hajoaminen ja Neuvostoliiton jakaantuminen itsenäisiksi valtioiksi (markkina-alueiksi) on tuonut idänkauppaan uutta dynamiikkaa, mikä näkyy selvästi kaupan rakenteessa (kuviot 3 ja 4). Ennen vuotta 1991 tuonnin rakenne oli melko vakaa ja sitä heilutti lähinnä vain energian hinnan vaihtelut. Bilateraalikaupan loppumisen myötä Suomella ei ollut enää syytä keskittää öljyntuontiaan Venäjälle, minkä seurauksena Venäjältä tulevan öljyn tuonnin määrä laski selvästi. Öljyn tuontia Venäjältä ovat rajoittaneet myös Venäjän öljyntuotantoon ja kuljetuksiin liittyvät vaikeudet. Kun Suomen tarvitsemasta raakaöljystä vielä 1989 tuotiin Neuvostoliitosta 94 %, niin vuonna 1992 Venäjän osuus oli enää 14 %. Tämän jälkeen Venäjän osuus on kuitenkin kasvanut ja vuonna 1994 Venäjän osuus Suomen öljyntuonnista oli kolmannes.

Öljyntuonnin lisäksi myös kone- ja laitetuonti entisen Neuvostoliiton alueelta on vähentynyt niin, että pienimmillään vuonna 1993 kone- ja laitetuonnin arvo oli vain noin neljännes 1980-luvun lopun tasosta. Vuonna 1994 kone- ja laitetuonti kuitenkin kaksinkertaistui edellisvuodesta. Kaikissa muissa tuoteryhmissä tuonti IVY-maista ja Baltiasta on kasvanut huomattavasti vuoden 1991 jälkeen, joten kaupan rakenteen muutos on 'aitoa' eikä johdu pelkästään energiatuonnin osuuden laskusta.

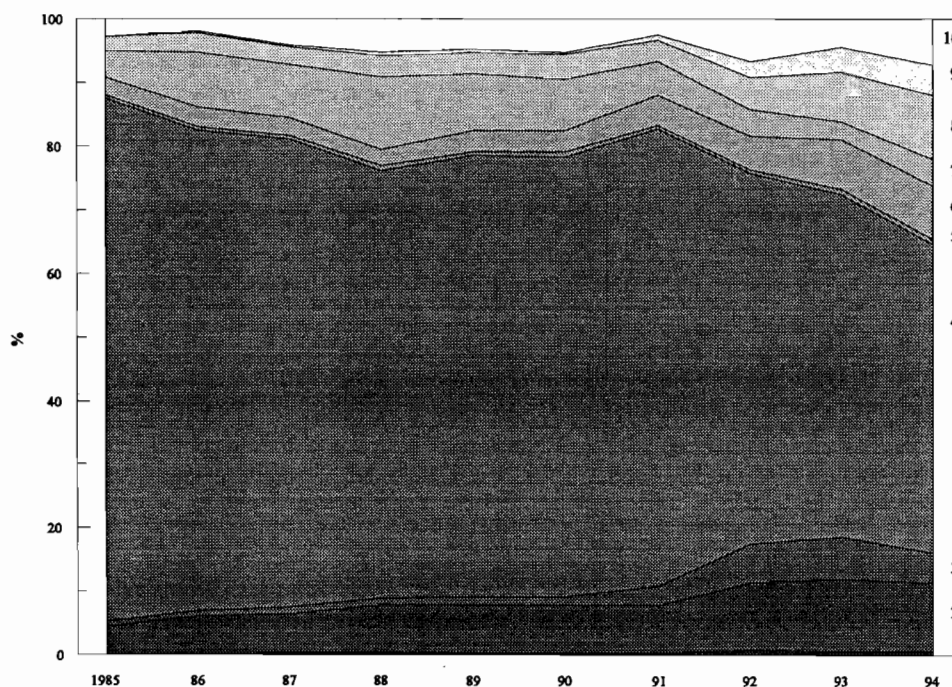
Neuvostojärjestelmän hajoaminen on tuonnin ohella heijastunut voimakkaasti myös Suomen idänviennin rakenteeseen. Aina 1980-luvun loppupuolelle suurin yksittäinen Neuvostoliiton-viennin rakenteeseen vaikuttanut tekijä oli laivakaupat, jotka käytännössä loppuivat 1990-luvulle tultaessa. Tämän jälkeen merkittävimmät sopeutukset kaupan laskun kautta ovat koskeneet paperiteollisuutta sekä kone- ja laiteollisuutta. On ehkä yllättävää, että järjestelmämuutoksen myötä paperiteollisuuden viennin arvo ja osuus romahtivat niin, että kun paperin ja pahvin osuus vielä vuonna 1990 oli yli 17 % Neuvostoliiton-viennistä, niin vuonna 1994 niiden osuus oli alle 4 %. Etukäteen ajatellen olisi voinut odottaa, että kansainvälisillä markkinoilla kilpailukykyä todistanut paperiteollisuus olisi myös hajonneen Neuvostoliiton alueella pystynyt paremmin säilyttämään asemansa. Paperiteollisuuden romahtaminen osoittaneekin selvästi, kuinka suuri muutosprosessi idässä on meneillään ja kuinka vaikeaa on ennustaa eri teollisuusalojen suhteellisen aseman muuttumista.

² Kaupan kasvulukuihin vaikuttavat osaltaan markan devalvaatio syksyllä 1991 ja kellutus päätös syksyllä 1992.

Kun 1980-luvun loppupuolella Suomen kone- ja laitevienti itään oli vuosittain 6-8 mrd. markkaa, niin alimmillaan vuosina 1991-92 viennin arvo oli alle 2 mrd. markkaa. Kone- ja laiteviennin osuus idänviennissä on samalla laskenut 1980-luvun lopun 45-50 prosentista 33 prosenttiin vuonna 1994. Tosin myös kone- ja laiteviennin arvo on jatkuvasti kasvanut vuoden 1991 romahduksen jälkeen ja oli viime vuonna jo reilusti yli 4 mrd. markkaa. Edellisten lisäksi tekstiili- ja vaateteollisuuden ja kemian teollisuuden viennin arvo on edelleen selvästi 1980-luvun loppupuolen vientiä pienempi, joskin myös niiden vienti on nopeasti kasvanut vuosikymmenen alun matalalta tasolta.

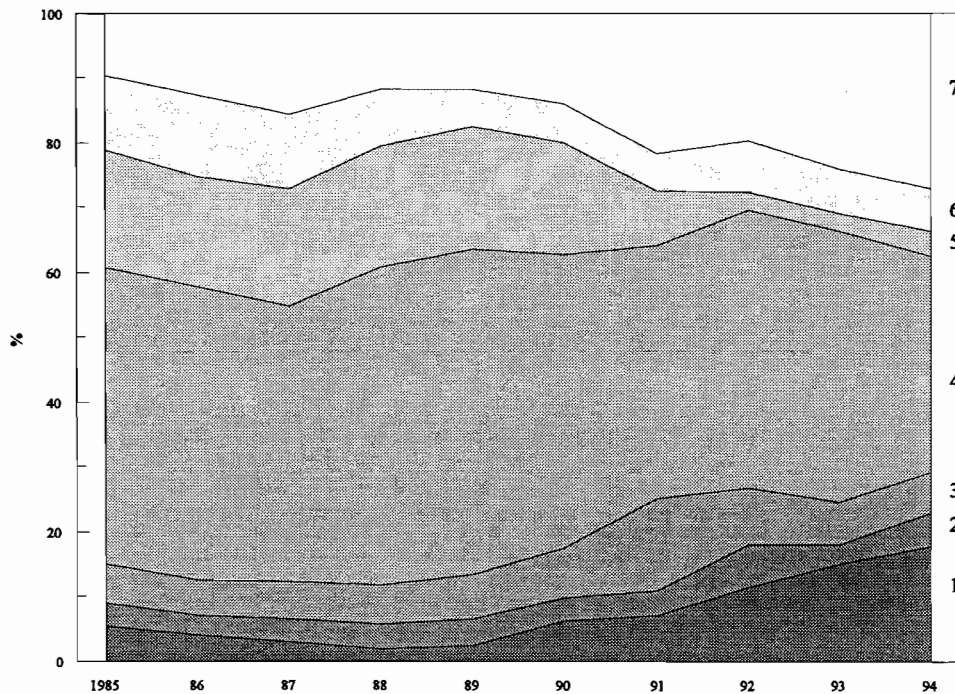
Elintarvikkeiden ja ryhmään muut valmistetut tavarat (mm. puutuotteet, valmistalot, huonekalut, erinäiset metallista valmistetut tavarat jne.) vienti sen sijaan on arvoltaan selvästi suurempaa kuin 1980-luvun lopulla ja samalla niiden osuus idänviennistä on myös kasvanut nopeasti. Kun ruoan ja juomien osuus aikaisemmin oli 2-6 % Neuvostoliiton-viennistä, niin viime vuonna niiden osuus oli jo lähes viidenneksen idänviennistä. Elintarvikkeiden idänviennin arvo oli viime vuonna selvästi yli 2 mrd. markkaa. Sekalaisen muiden tavaroiden ryhmän vienti puolestaan on kaksinkertaistunut viime vuosikymmenen lopusta yli 3.5 mrd. markkaan ja sen osuus on kasvanut 10-15 prosentista 27 prosenttiin vuonna 1994.

Kuvio 3. Suomen idäntuonnin rakenne 1985-94

1 Ruoka ja juomat (0-1)	6 Kemialliset tuotteet (5)
2 Puutavara (24)	7 Koneet ja kuljetusvälineet (7)
3 Malmit ja metalliromu (28)	8 Metallituotteet (67,68,69)
4 Energia (32-35)	9 Tekstiilit ja vaatteet (65,84,85)
5 Muut raaka-aineet (2-4)	10 Muut valmistetut tavarat (6,8,9)

Kuvio 4. Suomen idänviennin rakenne 1985-94

1 Ruoka ja juomat (0-1)	5 Paperi ja pahvi (64)
2 Raaka-aineet ja energia (2-4)	6 Tekstiilit ja vaatteet (65,84,85)
3 Kemialliset tuotteet (5)	7 Muut valmistetut tavarat (6,8,9)
4 Koneet ja kuljetusvälineet (7)	

Viennin ja tuonnin rakenteen muutoksen lisäksi idänkaupan toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset näkyvät kaupan osallistuvien yritysten lukumäärän huomattavana kasvuna. Kun Neuvostoliiton-kaupassa suomalaisten tuontiyritysten määrä kasvoi 1980-luvun alun noin 200 tuojayrityksestä lähes 400 tuojayritykseen vuonna 1991, niin pelkästään Venäjältä tuontikauppaa harjoittavia yrityksiä Suomessa oli vuonna 1993 noin 530. Viennin kohdalla muutos on ollut vielä selvempi. Kun Neuvostoliiton olemassa olon viimeisenä vuotena 1991 Neuvostoliiton-vientiä harjoitti noin 1 000 suomalaisyritystä, niin 1993 pelkästään Venäjälle vientikauppaa harjoitti yli 2 000 yritystä. Viejäyritysten lukumäärällä laskien Venäjä onkin Ruotsin (yli 2 500 viejäyritystä) jälkeen Suomen vilkkain markkina-alue.³

³ Mukaan on otettu yritykset, joiden vienti tai tuonti kyseiseen maahan on vähintään 100 000 markkaa. Tiedot perustuvat tullihallituksen selvitykseen (kts. Idänkauppa 1/1995).

Venäjän ja Viron osuus idänkaupasta 90 %

Maantieteellisestä läheisyydestä, asukasmäärästä ja runsaiden luonnonvarojen ansiosta Venäjä luonnollisesti hallitsee Suomen idänkauppaa lähes kolmen neljäsosan osuudellaan. Viime vuosien Venäjän-kaupan nopean kasvun myötä Venäjä (osuus 8.9 %) on kolmanneksi tärkein tuontimaa Saksan (14.7 %) ja Ruotsin (10.4 %) jälkeen. Viennissä Venäjä (5.2 %) on viidennellä sijalla ja vienti sinne oli arvoltaan suunnilleen yhtä paljon kuin Ranskaan. Maantieteellisen ja kulttuuriin liittyvän läheisyyden voimaa ulkomaankaupassa puolestaan todistaa Viro, jonka osuus Suomen koko viennistä on reilut 2 %. Viron asukasluku on vain puoli prosenttia entisen Neuvostoliiton asukasmäärästä, mutta maan osuus Suomen idänkaupassa lähentelee viidennestä ja sen osuus Baltian maiden yhteenlasketusta kaupasta Suomen kanssa on kolme neljäsosaa. Venäjän ulkopuolisten 11 muun IVY-maan vähäistä merkitystä Suomen ulkomaankaupassa kuvaa se, että niiden yhteenlaskettu osuus on Latvian osuutta pienempi. Erityisesti on syytä panna merkille kaupan pienuus 50 miljoonan asukkaan Ukrainan kanssa (taulukko 1)

Taulukko 1. Suomen idänkauppa maittain 1994

	Vienti	Tuonti	Kauppataase	Osuus	Väestö	Vienti/väestö	Tuonti/väestö
	mmk	mmk	mmk	%	milj.	mk	mk
Venäjä	7994	10661	-2667	73.1	147.4	54	72
Ukraina	278	82	196	1.4	51.7	5	2
Uzbekistan	31	14	17	0.2	19.9	2	1
Kazakstan	111	98	13	0.8	16.5	7	6
Valko-Venäjä	110	37	73	0.6	10.2	11	4
Azerbaidzan	10	0	10	0.0	7.0	1	0
Georgia	6	0	6	0.0	5.5	1	0
Tadzikistan	0	20	-20	0.1	5.1	0	4
Kirgisia	1	2	-1	0.0	4.3	0	0
Moldova	3	0	3	0.0	4.3	1	0
Turkmenistan	34	31	3	0.3	3.5	10	9
Armenia	3	0	3	0.0	3.3	1	0
Liettua	411	128	283	2.1	3.7	111	35
Latvia	796	160	636	3.7	2.7	295	59
Viro	3377	1121	2256	17.6	1.6	2111	701
Yhteensä	13165	12354	811	100.0	286.7	46	43

Maiden kokoerot vaikeuttavat kaupan intensiteetin vertailua eri maiden kanssa. Tällaisen vertailun helpottamiseksi taulukossa 1 Suomen tuonti ja vientiluvut on jaettu kauppakumppaneiden asukasmäärillä. Asukasta kohden laskettujen lukujen pohjalta nähdään, että keskimäärin esimerkiksi venäläinen osti Suomesta vuonna 1994 noin 50 markalla tavaroita ja toisaalta tuotti Suomeen vietäväksi tuotteita 70 markan arvosta. Tässä vertailussa Viro asettuu kokonaan omaan luokkaansa, sillä virolaisille suomalaiset onnistuivat myymään keskimäärin yli 2 100 markalla ja

toisaalta jokainen virolainen tuotti keskimäärin Suomeen vietäväksi tavaroita 700 markan arvosta.⁴ Asukasta kohden laskettujen kaupan lukujen suuruutta Viron kohdalla korostaa se, että kullekin ruotsalaiselle suomalaiset onnistuivat myymään keskimäärin vajaalla 2 000 markalla, vaikka ruotsalaisten ostovoima asukasta kohden (BKT/asukas) on ehkä noin kolme kertaa suurempi kuin virolaisten.

Maantieteellisten ja kulttuuritekijöiden lisäksi Suomen ja Viron välistä kauppaa on edesauttanut Viron harjoittama uudistuspolitiikka. Viro on vapauttanut ulkomaankauppansa hyvin nopeasti niin, että käytännössä sen ulkomaankauppajärjestelmä on yksi maailman vapaimmista. Tosin kuin Venäjän tapauksessa, lehdistä ei juurikaan tarvitse lukea valituksia Viron ulkomaankauppajärjestelmän aiheuttamista ongelmista.

Asukasta kohden lasketut kaupan luvut antavat mahdollisuuden myös idänkaupan potentiaalia kuvaaviin ajatusleikkeihin. Jos joskus esimerkiksi pystyisimme myymään jokaista pietarilaista kohden yhtä paljon kuin myimme viime vuonna virolaista kohden, olisi kauppamme pelkästään Pietariin 10 mrd. markkaa eli neljänneksen koko nykyistä Venäjän-vientiämme suurempi. Ukrainan vientimme puolestaan voisi kymmenkertaistua nykyisestä 2.5 miljardiin markkaan, jos jatkossa kykenisimme jokaiselle ukrainalaisille myymään keskimäärin 50 markalla, mikä on alle puolet siitä, mitä myimme viime vuonna liettualaista kohden.

Venäjän ja Baltian maiden markkinoiden erot huomattavat

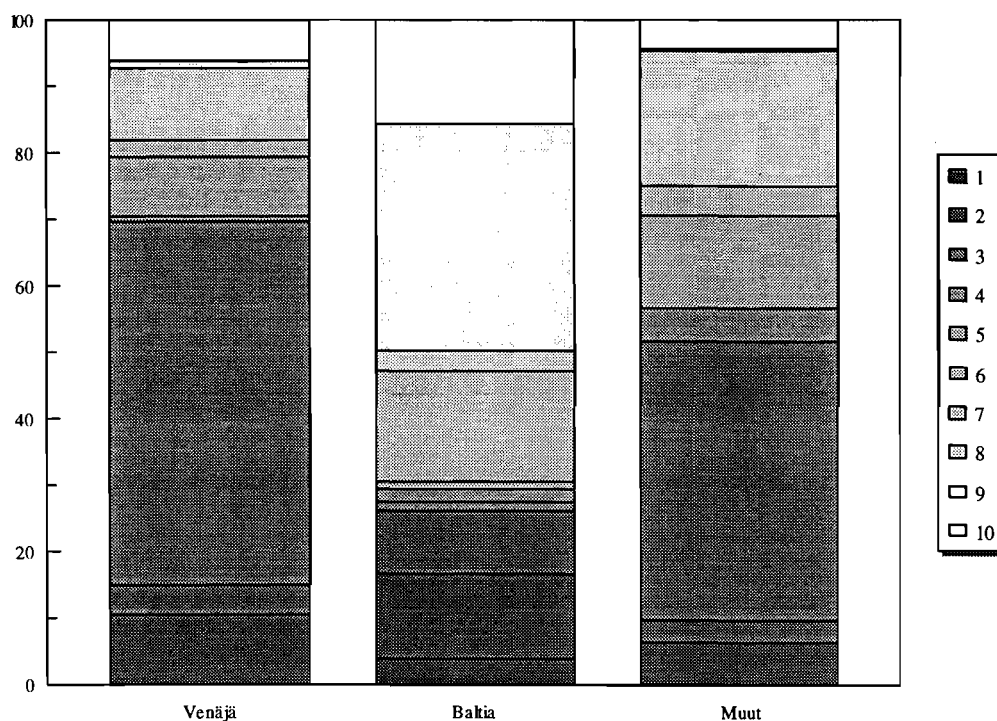
Venäjän ja Baltian maiden erilaisen resurssipohjan johdosta tuonnin rakenne näistä maista poikkeaa huomattavasti toisistaan. Myös viennissä markkina-alueiden erot ovat selvästi aikaisempaa suuremmat (kuviot 5 ja 6).

Vuonna 1994 Venäjän-tuonnista energia kattoi yli puolet (55 %). Puutavaran, kemian ja metallituotteiden kunkin osuus oli tuonnista noin 10 %, joten yhdessä energian kanssa ne kattavat noin 85 % koko Venäjän-tuonnistamme. Vuoteen 1993 verrattuna suurimmat erot ovat energian tuonnin osuuden lasku sekä ryhmän muut tavarat tuonnin osuuden kasvu, jossa kasvu johtuneee huomattavilta osin puolustusvoimien Venäjän velkojen konvertointiin liittyvistä hankinnoista. Suomen kaasun tuonnista Venäjän-tuonti kattaa 95 %, sähkön tuonnista 68 %, öljyn tuonnista 34 % ja kivihiilen tuonnista 20 %. Venäjä on myös erittäin tärkeä puutavaran (67 %) sekä lannoitteiden (53 %) toimittaja.

Venäjän-viennissä muutokset edellisvuoteen ovat tuontia suurempia. Erityisesti merkille pantavaa on koneiden ja kuljetusvälineiden viennin osuuden lasku yli 10 prosenttiyksikköä 31 prosenttiin, vaikka viennin arvo on pysynyt lähes viimevuotisella tasolla. Vastaavasti elintarvikkeiden (23 %) ja ryhmän muut valmistetut tavarat (29 %) osuus on kasvanut. Venäjän ulkomaankauppatilastojen perusteella Suomen vienti noudattelee pitkälti Venäjän koko ulkomaankaupan kehitystä, joskin elintarvikeviennin osuus näyttäisi Suomen kaupassa olevan keskimääräistä (29 %) pienempi. Vientimarkkina-alueena Venäjä on erityisen tärkeä Suomen elintarviketeollisuudelle, sillä lähes kaikkien elintarvikeryhmien viennistä

⁴ Viron-vienti pitää todennäköisesti Suomen muihin maihin suuntautuvaa vientiä enemmän sisälleen sellaisia tavaroita, jotka palautuvat takaisin Suomeen joko jalostuksen jälkeen normaalina tuontina (tekstiilit) tai tilastoimattomana turistien tuomisina. Lisäksi näyttää ilmeiseltä, että Viron kautta suomalaisia tavaroita viedään huomattavassa määrin muihin entisiin neuvostotasavaltoihin.

Kuvio 5. Itätuonnin rakenne 1994 maaryhmittäin, %

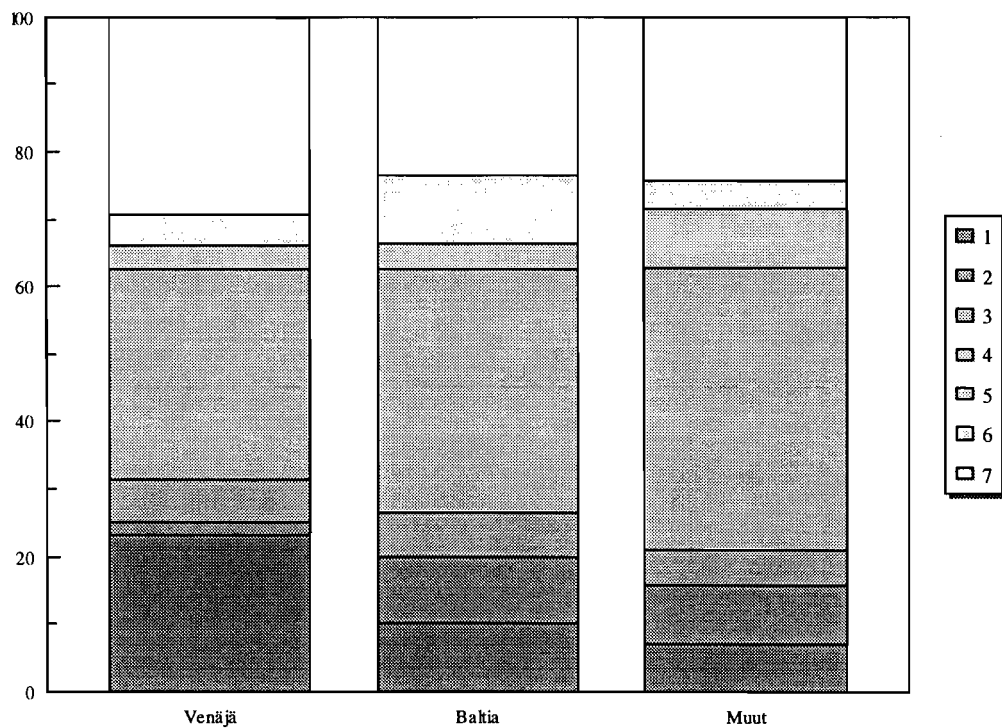
1 Ruoka ja juomat (0-1)(vain Baltia)	6 Kemialliset tuotteet (5)
2 Puutavara (24)	7 Koneet ja kuljetusvälineet (7)
3 Malmit ja metalliromu (28)	8 Metallituotteet (67,68,69)
4 Energia (32-35)	9 Tekstiilit ja vaatteet (65,84,85)
5 Muut raaka-aineet (2-4)	10 Muut valmistetut tavarat (6,8,9)

Venäjän osuus on kymmeniä prosentteja. Elintarvikkeiden lisäksi yli viidenneksen osuuteen koko Suomen viennistä Venäjä yltää vain eräissä raaka-aineissa (öljysiemenet 28 %), jalkineissa (28 %) ja huonekaluissa (24 %).

Koska Baltian maista tulevasta tuonnista puuttuvat energiatuotteet, on niistä tulevan tuonnin rakenne täysin Venäjän-tuonnista poikkeava. Baltian-tuonnista tekstiilituotteiden ja jalkineiden osuus on yli kolmanneksen ja vaatetuonnin arvo pelkästään Virosta on yli kolminkertainen verrattuna Venäjään. Muita suuria tuontiryhmiä ovat koneet ja kuljetusvälineet (17 %), joiden tuonnin arvo on vain vähän pienempi kuin Venäjän-tuonnissa, sekä muut valmistetut tavarat (16 %) ja puutavara (13 %). Siirtymäkauden erityisilmiönä on syytä nostaa esille metalliromun tuonti Baltiasta. Kun vuonna 1992 metalliromun osuus Baltian-tuonnista oli 27 %, laski osuus seuraavana vuonna 18 prosenttiin ja vuonna 1994 osuus tuonnin arvon laskun seurauksena puolittui 9 prosenttiin. Mikään Baltian maa ei yllä kymmeneen prosenttiin Suomen koko tuonnista missään tuoteryhmissä.⁵

⁵ Tuoteryhmillä tarkoitetaan tässä SITC-luokituksen 2-numeroisia pääryhmiä.

Kuvio 6. Itäviennin rakenne 1994 maaryhmittäin, %

1 Ruoka ja juomat (0-1)	5 Paperi ja pahvi (64)
2 Raaka-aineet ja energia (2-4)	6 Tekstiilit ja vaatteet (65,84,85)
3 Kemialliset tuotteet (5)	7 Muut valmistetut tavarat (6,8,9)
4 Koneet ja kuljetusvälineet (7)	

Venäjän ja Baltian maiden vientimarkkinoiden eroja kuvaa ehkä parhaiten elintarvikeviennin kehitys. Tosin kuin Venäjän-viennissä elintarvikeviennin osuus Baltian maihin on laskenut ja elintarvikkeiden osuus (10 %) viennistä on myös selvästi Venäjän-vientiä pienempi. Venäjän vientiin verrattuna poikkeuksellista on myös se, että Baltian maihin on Suomesta toimitettu energiaa (osuus 10 % viennistä). Tekstiilien huomattava vienti Baltiaan liittyy osin niiden siellä tapahtuvaan jalostukseen ja tuontiin takaisin Suomeen. Eräiden elintarvikkeiden lisäksi Viron osuus Suomen koko viennistä on yli kymmenen prosenttia puhdistusaineissa (12 %), tekstiilit- ja vaatetuotteissa sekä jalkineissa (12 %) sekä optisissa laitteissa ja kelloissa (28 %).

Idänkauppa muuttuu ympäristön mukana

Niin siirtymätalouksissa kuin lännessäkin meneillään olevat muutokset pitävät huolen siitä, että myös idänkaupassa muutokset tulevat jatkumaan. Ensinnäkin IVY-maissa ja Baltiassa meneillään oleva talousuudistus muuttaa koko ajan näiden maiden talouksien rakennetta ja siirtymäprosessiin välttämättä liittyvä eri alojen erilainen kehitys tuo uutta dynamiikkaa myös Suomen idänkauppaan. Toiseksi Suomen EU-jäsenyys ja asema Euroopan unionin Venäjän ja Baltian rajalla vaikuttavat taloudelliseen kanssakäymiseen. Kolmanneksi Suomen oma talouspoliittinen tilanne heijastuu myös idänkauppaan, esimerkiksi kaupan rahoituksen tai viennin tukipolitiikan kautta.

Viime vuosikymmenen loppuun ja 1990-luvun alkupuoleen verrattuna näkymät ovat tällä hetkellä kuitenkin siinä mielessä valoisammat, että nyt voimme odottaa sopeutumisen tapahtuvan kokonaiskaupan kasvun kautta. Erityisesti viitteet monien tuotannonalojen kääntymisestä kasvuun Venäjällä nostavat toiveita idänkaupan myönteisestä kehityksestä. Keskeinen kysymys idänkaupan kannalta onkin Venäjän vakautuspolitiikkaa ja ulkomaankauppajärjestelmän uudistaminen, koska onnistuminen niissä lisää niin venäläisten kuin ulkomaisten investointeja Venäjälle ja sitä kautta kasvattavat myös idänkaupan potentiaalia.

IDÄNTALOUKSIEN KATSAUKSIA

nro:sta 4 lähtien ISSN 1235-7405

- 1/92 Pekka Sutela: **Neuvostoliiton hajoamisen taloudelliset aspektit.** 24 s.
Jouko Rautava: **Suomen ja Venäjän taloussuhteet Suomen EY-jäsenyyden valossa.** 12 s.
- 2/92 Seija Lainela - Jouko Rautava **Neuvostoliiton talouskehitys vuonna 1991.** 15 s.
Seija Lainela **Viron taloudellisen kehityksen lähtökohdat.** 9 s.
Merja Tekoniemi **Yksityistäminen itäisen Euroopan maissa ja Baltiassa.** 7 s.
- 3/92 Kamil Janáček **Transformation of Czechoslovakia's Economy: Results, Prospects, Open Issues.** 20 p.
Sergey Alexashenko **General Remarks on the Speed of Transformation in the Socialist Countries.** 25 p.
Sergey Alexashenko **The Free Exchange Rate in Russia: Policy, Dynamics, and Projections for the Future.** 19 p.
Jouko Rautava **Liikaraha, inflaatio ja vakauttaminen.** 16 s.
- 4/92 Stanislava Janácková - Kamil Janáček **Privatization in Czechoslovakia.** 8 p.
Sergey Alexashenko **The Collapse of the Soviet Fiscal System: What Should Be Done?** 45 p.
Juhani Laurila **Neuvostoliiton ja Venäjän velka.** 23 s.
Jukka Kero **Neuvostoliiton ja Venäjän ulkomaankauppa.** 24 s.
- 5/92 Pekka Sutela **Clearing, Money and Investment: The Finnish Perspective on Trading with the USSR.** 26 p.
Petri Matikainen **"Suuri pamaus" - Puolan talousuudistus 1990.** 22 s.
- 6/92 Miroslav Hrnčíř **Foreign Trade and Exchange Rate in Czechoslovakia: Challenges of the Transition and Economic Recovery.** 39 p.
Terhi Kivilahti - Jukka Kero - Merja Tekoniemi **Venäjän rahoitus- ja pankkijärjestelmä.** 37 s.
- 7/92 Seija Lainela **Baltian maiden rahauudistukset.** 23 s.
Seija Lainela - Jouko Rautava **Baltian maiden poliittisen ja taloudellisen kehityksen taustat ja nykytilanne.** 14 s.
Sergei Alexashenko **Verojen ja tulonsiirtojen jakautuminen entisessä Neuvostoliitossa.** 17 s.
- 1/93 Pekka Sutela **Taloudellinen transitio Venäjällä.** 11 s.
Pekka Sutela **Venäjän taloudellinen voima 2000-luvulla.** 9 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa integraatiossa: ottopoikia, sisarpuolia vai ...** 11 s.
- 2/93 Inkeri Hirvensalo **Changes in the Competitive Advantages of Finnish Exporters in the Former USSR after the Abolition of the Clearing Payment System.** 35 p.
Miroslav Hrnčíř **The Exchange Rate Regime and Economic Recovery.** 17 p.
Gábor Oblath **Real Exchange Rate Changes and Exchange Rate Policy under Economic Transformation in Hungary and Central-Eastern Europe.** 31 p.
Gábor Oblath **Interpreting and Implementing Currency Convertibility in Central and Eastern Europe: a Hungarian Perspective.** 19 p.
- 3/93 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1992.** 19 s.
Seija Lainela **Baltian maiden talous vuonna 1992.** 25 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa vuonna 1992.** 14 s.
- 4/93 Jouko Rautava **Monetary Overhang, Inflation and Stabilization in the Economies in Transition.** 17 p.
Jarmo Eronen **Manufacturing Industries before and after the Collapse of Soviet Markets: a Comparison of Finnish and Czechoslovak Experience.** 19 p.

- 5/93 Pekka Sutela **Uusi hanke entisen rupla-alueen kaupankäynnin monenkeskeistämiseksi.** 8 s.
Juhani Laurila **Venäjän velkakriisin kehitys ja nykytilanne.** 10 s.
- 6/93 Jouko Rautava **Yritystuesta sosiaaliturvaan: Julkisen tuen muutospaineet Venäjällä.** 7 s.
Jarmo Eronen **Venäjän uusi hallinnollinen aluejako.** 7 s.
Aleksii Tkatchenko **Pienyrittäjäys Venäjällä: Nykytilanne ja kehitysnäkymät.** 35 s.
- 7/93 Tuula Ryttilä **Russian Monetary Policy Since January 1992.** 20 p.
Inkeri Hirvensalo **Developments in the Russian Banking Sector in 1992-1993.** 22 p.
- 8/93 Seija Lainela - Pekka Sutela **Introducing New Currencies in the Baltic Countries.** 26 p.
Inna Shteinbuka **The Baltics' ways: Intentions, Scenarios, Prospects.** 27 p.
Inna Shteinbuka **Latvia in Transition: First Challenges and First Results.** 33 p.
Inna Shteinbuka **Industry Policy in Transition: the Case of Latvia.** 30 p.
- 9/93 Jouko Rautava **Venäjän keskeiset taloustapahtumat heinä- syyskuussa 1993.** 10 s.
Merja Tekoniemi **Venäjän parlamenttivaalien poliittiset ryhmittymät.** 3 s.
Jarmo Eronen **Venäläinen ja suomalainen periferia: Permin Komin ja Kainuun luetaloudellista vertailua.** 29 s.
- 10/93 Seija Lainela **Venäjän federatiivisen rakenteen muotoutuminen ja taloudellinen päätöksenteko; Pietarin asema.** 14 s.
Inkeri Hirvensalo **Pankkitoimintaa Pietarissa.** 14 s.
Juhani Laurila **Suoran sijoitustoiminnan kehittyminen Venäjällä ja Suomen lähialueella.** 29 s.
Juhani Laurila **Suomen saamiset Venäjältä. Valuuttakurssimuutosten ja vakautusten vaikutukset.** 8 s.
- 1/94 Pekka Sutela **Insider Privatization in Russia: Speculations on Systemic Change.** 22 p.
Inkeri Hirvensalo **Banking in St.Petersburg.** 18 p.
- 2/94 Aleksii Tkatchenko **Pienyritysten yksityistäminen Venäjällä.** 23 s.
Jarmo Eronen **Konversio Venäjällä: tulosten tarkastelua.** 10 s.
- 3/94 Juhani Laurila **Direct Investment from Finland to Russia, Baltic and Central Eastern European Countries: Results of a Survey by the Bank of Finland.** 14 p.
Juhani Laurila **Finland's Changing Economic Relations with Russia and the Baltic States.** 11 p.
Jouko Rautava **EC Integration: Does It Mean East-West Disintegration.** 8 p.
Eugene Gavrilenkov **Macroeconomic Crisis and Price Distortions in Russia.** 20 p.
Eugene Gavrilenkov **Russia: Out of the Post-Soviet Macroeconomic Deadlock through a Labyrinth of Reforms.** 22 p.
- 4/94 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1993.** 16 s.
Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1993.** 19 s.
Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1990-93.** 7 s.
- 5/94 Pekka Sutela **Production, Employment and Inflation in the Baltic Countries.** 22 p.
Seija Lainela **Private Sector Development and Liberalization in the Baltics.** 14 p.
Seija Lainela **Small Countries Establishing Their Own Independent Monetary Systems: the Case of the Baltics.** 17 p.
- 6/94 Merja Tekoniemi **Työttömyys ja sosiaaliturva Venäjällä.** 31 s.
- 7/94 Pekka Sutela **Fiscal Federalism in Russia.** 23 p.
Jouko Rautava **Interdependence of Politics and Economic Development: Financial Stabilization in Russia.** 12 p.
Eugene Gavrilenkov **"Monetarism" and Monetary Policy in Russia.** 8 p.

- 8/94 Pekka Sutela **The Instability of Political Regimes, Prices and Enterprise Financing and Their Impact on the External Activities of the Russian Enterprises.** 31 p.
 Juhani Laurila **The Republic of Karelia: Its Economy and Financial Administration.** 37 p.
 Inkeri Hirvensalo **Banking Reform in Estonia.** 21 p.
- 9/94 Jouko Rautava **Euroopan unionin ja Venäjän välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus - näkökohtia Suomen kannalta.** 7 s.
- 10/94 Seija Lainela - Pekka Sutela **The Comparative Efficiency of Baltic Monetary Reforms.** 22 p.
 Tuula Ryttilä **Monetary Policy in Russia.** 22 p.
- 11/94 Merja Tekoniemi **Miksi Venäjän virallinen työttömyysaste on säilynyt alhaisena?** 19 s.
- 1/95 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1994.** 19 s.
 Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1994.** 21 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan talouskehitys 1994.** 19 s.
- 2/95 Urmas Sepp **Inflation in Estonia: the Effect of Transition.** 27 p.
 Urmas Sepp **Financial Intermediation in Estonia.** 32 p.
- 3/95 Vesa Korhonen **EU:n ja Venäjän kumppanuus- ja yhteistyösopimus.** 31 s.
 Jouko Rautava **Talousintegraatio ja Suomen turvallisuus - Suomi Euroopan unionin idän taloussuhteissa.** 21 s.
 Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1985-94.** 10 s.
- 4/95 Nina Oding **Evolution of the Budgeting Process in St. Petersburg.** 29 p.
 Urmas Sepp **A Note on Inflation under the Estonian Currency Board.** 12 p.
 Pekka Sutela **But ... Does Mr. Coase Go to Russia?** 14 p.
- 5/95 Urmas Sepp **Estonia's Transition to a Market Economy 1995.** 57 p.
- 6/95 Niina Pautola **The New Trade Theory and the Pattern of East-West Trade in the New Europe.** 21 p.
 Nina Oding **Investment needs of the St.Petersburg Economy and the Possibilities to meeting them.** 20 p.
 Panu Kalmi **Evolution of Ownership Change and Corporate Control in Poland.** 21 p.
- 7/95 Vesa Korhonen **Venäjän IMF-vakauttamisohjelma 1995 ja Venäjän talouden tilanne.** 37 s.
 Inkeri Hirvensalo **Maksurästit Venäjän transitiotaloudessa.** 30 s.
 Seija Lainela **Baltian maiden omat valuutat ja talouden vakautus - pienten maiden suuri menestys.** 14 s.
- 8/95 Pekka Sutela **Economies Under Socialism: the Russian Case.** 17 p.
 Vladimir Mau **Searching for Economic Reforms: Soviet Economists on the Road to Perestroika.** 19 p.
- 9/95 Niina Pautola **East-West Integration.** 33 p.
 Panu Kalmi **Insider-Led Privatization in Poland, Russia and Lithuania: a Comparison.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Equity Markets in Russia.** 14 p.
 Jury V. Mishalchenko - Niina Pautola **The Taxation of Banks in Russia.** 5 p.
- 1/96 Juhani Laurila **Payment Arrangements among Economies in Transition: the Case of the CIS.** 23 p.
 Sergei Sutyryn **Problems and Prospects of Economic Reintegration within the CIS.** 17 p.
 Viktor V. Zakharov - Sergei F. Sutyryn **Manager Training - Another Emerging Market in Russian Educational Services.** 9 p.

- 2/96 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1995.** 12 s.
 Juhani Laurila **Katsaus lähialueisiin.** 28 s.
 Iikka Korhonen **Baltian vuosikatsaus.** 10 s.
 Pekka Sutela **Ukrainan ja Valkovenäjän taloudet vuonna 1995.** 10 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan siirtymätalouksien kehitys 1995.** 17 s.
- 3/96 Niina Pautola **Intra-Baltic Trade and Baltic Integration.** 12 p.
 Vesa Korhonen **The Baltic Countries - Changing Foreign Trade Patterns and the Nordic Connection.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Banking Sectors in Baltic Countries.** 22 p.
- 4/96 Niina Pautola **Trends in EU-Russia Trade, Aid and Cooperation.** 16 p.
 Niina Pautola **The Baltic States and the European Union - on the Road to Membership.** 20 p.
 Elena G. Efimova - Sergei F. Sutyryn **The Transport Network Structure of the St.Petersburg Region and its Impact on Russian-Finnish Economic Cooperation.** 11 p.
 Iikka Korhonen **An Error Correction Model for Russian Inflation.** 10 p.
- 5/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Direct Investment from Finland to Eastern Europe; Results of the 1995 Bank of Finland Survey.** 21 p.
 Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Social Consequences of Economic Reform in Russia.** 26 p.
 Iikka Korhonen **Dollarization in Lithuania.** 7 p.
- 6/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Suorat sijoitukset Suomesta Itä-Eurooppaan; Suomen Pankin vuonna 1995 tekemän kyselyn tulokset.** 20 s.
 Jouko Rautava **Suomi, Euroopan Unioni ja Venäjä.** 6 s.
 Niina Pautola **Baltian maiden talouskatsaus 1996.** 12 s.
- 1/97 Panu Kalmi **Ownership Change in Employee-Owned Enterprises in Poland and Russia.** 51 p.
- 2/97 Niina Pautola **Fiscal Transition in the Baltics.** 23 p.
 Peter Backé **Interlinkages Between European Monetary Union and a Future EU Enlargement to Central and Eastern Europe.** 19 p.
- 3/97 Iikka Korhonen **A Few Observations on the Monetary and Exchange Rate Policies of Transition Economies.** 8 p.
 Iikka Korhonen **A Brief Assessment of Russia's Treasury Bill Market.** 8 p.
 Rasa Dale **Currency Boards.** 14 p.
- 4/97 Sergei F. Sutyryn **Russia's International Economic Strategy: A General Assessment.** 17 p.
 Tatiana Popova **The Cultural Consequences of Russian Reform.** 17 p.
 Ludmilla V. Popova - Sergei F. Sutyryn **Trends and Perspectives in Sino-Russian Trade.** 11 p.
- 5/97 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1996.** 10 s.
 Iikka Korhonen - Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1996.** 12 s.
 Merja Tekoniemi **Katsaus lähialueisiin 1996.** 11 s.
 Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1996.** 10 s.
 Kari Pekonen **Valko-Venäjän talous vuonna 1996.** 6 s.
 Katri Lehtonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1996.** 13 s.
- 6/97 Niina Pautola **Towards European Union Eastern Enlargement - Progress and Problems in Pre-Accession.** 17 p.
 Katri Lehtonen **Theory of Economic Reform and the Case of Poland.** 26 p.
 Boris Brodsky **Dollarization and Monetary Policy in Russia.** 14 p.
- 7/97 Toivo Kuus **Estonia and EMU Prospect.** 24 p.
 Olga Luštšik **The Anatomy of the Tallinn Stock Exchange.** 23 p.
 Riia Arukaevu **Estonian Money Market.** 20 p.

- 1/98 Iikka Korhonen **The Sustainability of Russian Fiscal Policy.** 8 p.
Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Challenges to Reforming Russia's Tax System.** 18 p.
Niina Pautola **Optimal Currency Areas, EMU and the Outlook for Eastern Europe.** 25 p.
- 2/98 Peter Westin **Comparative Advantage and Characteristics of Russia's Trade with the European Union.** 26 p.
Urszula Kosterna **On the Road to the European Union - Some Remarks on Budgetary Performance in Transition Economies.** 31 p.
- 3/98 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Keskuksen ja alueiden välisten suhteiden kehitys Venäjällä 1992-1997.** 10 s.
Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Katsaus Suomen kauppaan IVY-maiden ja Baltian maiden kanssa 1990-1997.** 11 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja ongelmat.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1997.** 10 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys 1997.** 12 s.
- 4/98 Kustaa Äimä **Central Bank Independence in the Baltic Policy.** 30 p.
Iikka Korhonen – Hanna Pesonen **The Short and Variable Lags of Russian Monetary Policy.** 11p.
Hanna Pesonen **Assessing Causal Linkages between the Emerging Stock Markets of Asia and Russia.** 10 p.
- 5/98 Laura Solanko **Issues in Intergovernmental Fiscal Relations – Possible Lessons for Economies in Transition.** 19 p.
Iikka Korhonen **Preliminary Tests on Price Formation and Weak-form Efficiency in Baltic Stock Exchanges.** 7 p.
Iikka Korhonen **A Vector Error Correction Model for Prices, Money, Output, and Interest Rate in Russia.** 12 p.
Tom Nordman **Will China catch the Asian Flu?** 14 p.
- 6/98 Saga Holmberg **Recent Reforms in Information Disclosure and Shareholders' Rights in Russia.** 17 p.
Vladimir R. Evstigneev **Estimating the Opening-Up Shock: an Optimal Portfolio Approach to Would-Be Integration of the C.I.S. Financial Markets.** 39 p.
Laura Solanko – Merja Tekoniemi **Novgorod and Pskov – Examples of How Economic Policy Can Influence Economic Development.** 14 p.
Ülle Lõhmus - Dimitri G. Demekas **An Index of Coincident Economic Indicators for Estonia.** 12p.
- 7/98 Tatyana Popova **Financial-Industrial Groups (FIGs) and Their Roles in the Russian Economy.** 24p.
Mikhail Dmitriyev – Mikhail Matovnikov – Leonid Mikhailov – Lyudmila Sycheva **Russian Stabilization Policy and the Banking Sector, as Reflected in the Portfolios of Moscow Banks in 1995–97.** 29 p.
- 1/99 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.
Iikka Korhonen – Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1998.** 10 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja näkymät.** 13 s.
Pekka Sutela **Ukrainan talouskatsaus 1998.** 14 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.